

CICERO

OPERA

IN OCTAVI

MELPHON

TOME I

PA6278

.C4

1753

v.1

c.1

1080044463

6#2-6#A5

M. TULLII
CICERONIS
OPERA,
In IX. Tomos distributa.

M. TULLII
CICERONIS
OPERA,

CUM DELECTU COMMENTARIORUM,

IN USUM

SERENISSIMI DELPHINI.

TOMUS PRIMUS,

QUO RHETORICA CONTINENTUR.

Adjectis ad Oratorias Partitiones nunc primum
Adnotationibus.

PATAVII, Typis Seminarii, MDCCLIII.

Apud Joannem Manfrè,
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

PA 6278

.04
1753
v.1
c.1

M T U L L I I
C I C E R O N I
O P E R A
CUM DELECTU COMMENTARIORUM

M U S U I

S E R E N I S S I M I D E L P H I N I

T O M U S P R I M U S

Q U O R H E T O R I C A C O N T I N E N T U R

Adjectis ad Oratorias Partiones nunc primum
Annotationibus.

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO MEXICO
CAPILLA ALFONSINA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
MICROFILMADO Rollo-7

FATAVII Typis Seminarii, MDCCLIII
A p d J o a n n e m M a n r i e .
S U P E R I O R U M P A R M I S S U , E T P R I V I L E G I O

80488

T Y P O G R A P H U S

L e a t o r i .

NULLUS est ex omni litterarum genere scriptor, ex quo res libraria plus profecerit, quam ex Cicerone. Hoc uno, qui student, neque carere volunt, nec possunt. Ejus ego opera cum toties dederim modo separata, modo conjuncta, nunc brevi forma, nunc paullo majore, fructum cepi non poenitendum; quia semper curavi, ut quam nitidissima darem. Jam in eam quoque opinionem veni, ut commentariis ornata producarn; & quidem iis, quæ hujus temporis famam occuparunt, scholasque tenent, ab Oliveto editis. Sed quia in celebri hac collectione Oratoriarum Partitiones ornatu omni atque adjumento carent, novas Jacobi Facciolati Annotationes adjeci: per occasionem autem ad ipsa quoque Philosophica illustranda nonnullas ejusdem lucubrationes Olivetanis commiscui. Illud præterea mihi concedendum puta-

J O S E

putavi, ut earum ordinem mutarem; nec tam pa-
 ginarum elegantiae studerem, quod typographi fe-
 cere Parisiensis, & Genevensis, quam legentium
 commodo. Porro autem, cum ego Ciceronem ede-
 re constituiissem; non Palearium, non Sigonium,
 non Valentiam, vel alios quantumvis elegantes Ci-
 ceronis imitatores, illa omnia praetermisi, quae O-
 livetus Ciceronis libris ad copiam addidit. Fortasse
 etiam sine illis nimis grandia volumina emptori
 videbuntur.

JOSE-

JOSEPHUS OLIVETUS
 L E C T O R I.

POST impensum a tot ac tantis viris illustran-
 do Ciceroni laborem, quid ego novae utilitatis
 afferam, operae pretium est declarare: ne quis
 forte aut expectet, quae dare nolui; aut, quae
 nolui, non ex aequo aestimet. Res autem erit
 perspicua, modo id, quod praese fert titulus, explicetur.
 Primum indicat Ciceronis *Opera*: deinde *Commentariorum* in
 ea *delectum*. Quapropter de utrisque dicam.

Ac primo quidem de Ciceronis, ut vulgo loquuntur, *rex-
 tu*: quem representari quam probatissimum, ut praecipuae res
 utilitatis erat, ita difficultatis. Quam multis enim, quam
 deformibus mendis scateant veterum exemplaria, nemo nes-
 cit: & dolendum certe, haud mirandum est, cum toties a
 librariis exscripta sint, non incuriosis modo, quales jam ae-
 tate Tullii, de quibus ipse in quadam in epistola queritur;
 sed, quae posteriorum fuit temporum infelicitas, etiam im-
 peritis.

Quoniam quid unos accusamus librarios, ubi ab alio
 hominum genere profecta sunt flagitia, quae graviori animad-
 versione digna censeas? Abundabant isti quidem ingenio, ac
 doctrina: sed cum auctoris sensum a suis vel conjecturis vel
 ariolationibus pendere vellent, quaecumque non satis proba-
 bant, aut minus intelligebant, continuo immutabant: neque
 aliquando deerat pulverulentae ac lacerae suffragatio membra-
 nae, qua se tuerentur; quippe nulla est lectio, sive pra-
 va,

1. Ad Q. Fratrem, III. 5.

va, sive recta, quam non fulciat codex aliquis manu exaratus. Vulnèra itaque & refricabant vetera, & infligebant nova. Ut quemadmodum moriens quidam de medicis dixit,

Πολλῶν ἰατρῶν εἰσοδοὶ μὲ ἀπέλασαν.
ita, teste Henrico Stephano, de scriptis suis exclamaturus fit Tullius, si reviviscat,

Πολλῶν διορθωτῶν ἔρασθαι μὲ ἀπέλασαν.
Ac fuit tempus illud, cum, nisi coerceretur & regeretur hominum istorum audacia, paucis annis in Cicerone minima pars Ciceronis futura erat. Tum exorti sunt viri, non solum ingenio, verum etiam, quod magis expediret, iudicio excellentes: qui, ut in populari motu boni cives ad Capitolii, sic ad Ciceronis tuitionem experrecti, statuerunt eum accuratis editionibus, tanquam propugnaculis esse muniendum. Quod laboris onus maxime susceptum fuit ab egregiis quatuor Criticis, quorum nomina cum Tullio non magis, quam cum æternitate conjuncta sunt.

Princeps habetur, tam operis præstantia, quam superior, Petrus VICTORIUS, qui Ciceronem e Florentinis codicibus ita expressit, ut hæc editio sit etiam nunc aliis, quas tam multas a ducentis annis accepimus, castigatior. Victorio uni, si Grævio, ut par est, creditur, plus Cicero debet, quam reliquis omnibus, qui in eo perpoliendo studium posuerunt. Reliquis cultum refert acceptum, sed Victorio salutem.

Paulus MANUTIUS, aliis adjutus codicibus, præsertim Venetis, non infelicitè quidem hanc ipsam aliquanto post navavit operam: sed non eodem tamen plausu, quippe non eadem fide. Quamvis enim Mureto dubium videatur, plusne ipse Ciceroni, an ipsi Cicero debeat; contra dicunt tamen idonei

1. In Pseudocicer. pag. 228.
2. Muret. Var. Lect. IX. 19.

3. Præfat. in Epist. ad Famil.
4. Var. Lect. lib. I. cap. 6.

idonei testes, & deprehensam a se in eo clamitant audaciam valde periculosam.

Audacior certe Dionysius LAMBINUS, qui, tricesimo post Victorium anno, Ciceronem edidit: veterum non destitutus librorum copia, quanta Parisiensibus tum in bibliothecis erat: sed quorum auctoritatem & consensum haud raro contemneret. Itaque librorum errata non tollebat, sed Ciceronem ipsum, quando non satis commode locutus videbatur, corrigebat. Tamen, cum in eo summa esset vis ingenii, & acutissime, quæ cæteros fugerant, plurima indagare & odorari soleret; non desunt, qui hunc nolint sive minus audacem.

Janus denique GRUTERUS, & Ciceronianam adeptus Jani Gulielmii suppellectilem e Belgicis maxime bibliothecis collectam, & plura ipse e Palatinis manu scriptis libris, quos ultra ducentos sibi præsto fuisse, ait, improbo labore decerpens, Ciceronem edidit mille amplius locis illustratum, correctum, auctum. Vellem hoc e Criticis quispiam dixisset, non Gruterus ipse: Quod autem Lambino tam sæpe obtrederet, tam raro assentiat, id forsitan arbitratus est pertinere ad aliquod gentis suæ decus. Ut ut est, hoc vere mihi videor dicere, cum ab utroque multa in Ciceronem extent atque insignia plane merita; potuisse tamen plura existere, si, quod alteri supererat, habuisset alter; plusque veteribus membranis Lambinus tribuisset, Gruterus aliquanto minus.

Quæ cum ita sint, diu multumque dubitavi, quem ex illis quatuor hic ego potissimum sequerer ducem: & ad Victorium inclinabat sane præclara doctorum omnium de solertia ejus ac fide opinio. Quis tamen putet unum illum vidisse omnia; tres alios nihil? Victorio, fateor, salutem debet Cicero: an etiam integritatem, ac valetudinem? Hominesne ingenio præstantes, literis excultos, neque in veteribus illis

Tom. I. b. mem.

1. H. Stephanus, Pseudoc. p. 59.
2. Muret. Var. Lect. XVIII. 7.
3. Pearce, in lib. I. de Orat. cap. 38.
4. Gruter. Præfat. in Cicero.

membranis tirones, persuasisse sibi in exornando illo aliquid posse post Victorium effici; in eam incubuisse curam singulari studio, assidua contentione, immenso doctrinarum apparatus; neque tot vigiliis ac laboribus profecisse quidquam? Itaque non debui applicare memet ad unum aliquem, reliquis omiſſis: sed posteaquam editiones quatuor summa cura & diligentia recognita & collatae sunt, ego leges mihi duas imposui. Alteram, ut nunquam, ubi congruunt, ab earum consensu vel latum, ut ajunt, unguem ¹ recedam. Alteram, ut quotiescumque dissident, nihil in contextum admittam, quod non occurrat in earum aliqua: tum aliarum varietates magna fide lectori annumerem. Qua ratione id mihi consecutus videor novæ utilitatis ac propriæ, ut principes quatuor, easque laudatissimas editiones una hæc repræsentet.

At enim, inquis, abstinere a codicibus manu scriptis non oportuit. Equidem, si res mihi sit cum scriptore plebejo, facile adducar ut credam in bibliothecis latere chartas edentulas, quæ sint alicujus pretii. Verum de Cicerone quid esse spei reliquum potest, in quo jam a renascentium literarum seculo, & typographicæ artis exortu, studiosorum oculos ita defixit admiratio, ut quidquid in tenebris jaceret, eruere properaverint? Atqui paucis post annis, & spirante adhuc ² Victorio, meliores unquam libros inveniri posse vix sperabant: nunc, ne vix quidem.

Quia tamen libris manu scriptis quotidie aliquid detrahit temporis edacitas, idcirco videtur e communi fore literarum bono, si excutiantur semel tandem quotquot ætatem tulerunt, universi, & quidquid illustrandis veterum monumentis opportunum recondunt, typorum ope vulgatum communicetur cum eruditis, ne quid detrimenti respublica in posterum a blattis

&

1. Aut si quando, quod rarissimum, his me legibus solverit necessitas, notatam habebit Lector & confessionem meam, & vul-

gatam leſionem.
2. Vide Petri Victorii epistolam, suæ Ciceronis editioni præfixam.

& pulvere capiat. Hujusmodi autem id est, ut magis optandum, quam sperandum putem. Quando enim ut fiat, conspirabunt reges, collegia, privati, in quorum thesauris opes illæ deliteſcunt?

Jam ergo ad id, unde digressus sum, revertor. Primariorum, ut modo pollicebar, quatuor editionum varietates lectori annumerabuntur: sed non eodem in loco, cum generis ejusdem non sint omnes. Aliæ faciunt ad sententiam, quæ, verbis immutatis, & ipsa quoque immutatur. Aliæ, integra sententia, vel in similibus electione verborum, vel in diversa eorum collocatione consistunt. Quæ sunt primi generis, occurrunt rarius: quæ secundi, frequentissime. Has igitur, ex quibus parva sit utilitas, vel nulla, curiosis reservatas, in ultimam singulorum voluminum partem amandavi. Illas vero, quæ momenti habent ac ponderis aliquid, ima quælibet pagina exhibebit.

Aliæ sunt etiam leſiones, eæque non contemnendæ, quæ recentioribus Criticis debentur. Quamvis enim quatuor illis principibus, quos nominavi, semper adhæream; nolim certe illorum successoribus quidquam detrahi: neque vero posterorum retardari alacritatem, quos ad laboriosam exercitationem non impellat libido captandæ nescio cujus gloriolæ, reducta vocula, quam priores bene consulti exploſerant, aut, quam admiserant, expuncta. Recentiorum igitur Criticorum suspensiones collocabo, non in textu quidem, sed in commentariis: de quorum delectu jam dicendi est locus.

Omnino debuerunt, quoties mecum ea de re deliberavi, versibus Horatianis personare aures meæ:

Quid dem? quid non dem? Renuis tu, quod jubet alter.

Quod petis, id sane est invisum, acidumque duobus.

Tibi, docto inter paucos, videbor in meridie lucernam accendere:

dere: dum clamabit alter, nempe unus multorum, in tenebris errare se sine facula. Quid? hic æstimat historica, cantilenas e trivio: iste grammatica, rus merum: ille philosophica, nugas difficiliore. Placere omnibus si quis possit in alio quodam opere, certe in hoc, quod aggredior, nemo. Placere me studeo bonis, ut ait poeta, quam plurimis. Ad bonos igitur me converto, eosque, ut de consilio a me suscepto judicent, etiam atque etiam obtestor. Quid poteram, quod magis, vel tenuitati meæ, vel communi literarum bono conveniret, quam quod institui, nihil * de meo in hunc delectum includere; nihil, inquam, de meo; at selectos duntaxat e doctissimorum ætatis cujusque ac gentis hominum lucubrationibus, illustrando Ciceroni locos utiles? An vero melius de lectoribus merear, si recostas, ut fere fit, commentationes veterum ostentem, quasi novas, & domi mihi natas? Itaque nihil afferam, quod non prolatum sit ab idoneo & celebri auctore: neque ulla erit annotatiuncula, quæ subscriptum non habeat magnum aliquod nomen, cujus claritas merito allicere lectorem possit.

Primum inter Ciceronis interpretes locum obtinet ASCONIUS PEDIANUS, cujus vetustati datum est, ut nulla ejus pars a collectione nostra excludatur. Postrema vero ætas, itemque antecedens, innumerabiles tulit, e quibus nobilissimos selegi: neque ex illis arripui omnia, sed illa tantum, quæ ad rem maxime. Aderunt Victorius, Manutius, Lambinus, Gruterus, quippe interpretis munere ipsi etiam functi sunt. Age cæteros, quorum fontibus nostri hortuli probe irrigantur, appellemus jam singulos: nulla quidem ætatis, qua quisque vixit, vel famæ, qua fruitur, habita ratione; sed ordinem secuti, quem prima nominum elementa definiunt.

Nico-

* Præter Commentarium de Theologia Græca Natura Deorum popularibus nostris interpretarar. quem olim exaravi, cum libros de

Nicolaus ABRAMUS, Lotharingus, e Societate JESU. Orationes tredecim ex iis, quæ in tertio illarum volumine leguntur, commentariis illustravit, eruditus quidem certe, sed ita grandibus, ut in eum vere cadat, quod ait Carolus 1us Rubeus: *Fuit iis hominibus, qui scripta veterum explanarunt, hoc in omni ætate familiare virium, ut se primum, auctorem deinde suum, illustrandos ornandosque susceperint.*

Simeo BOSIUS, Lemovicum Prætor, cujus animadversiones in Epistolas ad Atticum prodierunt anno MDLXXX. Quamvis, inquit 2us Grævius, multum, iique primarii in republica literaria viri, in istis epistolis integritate restituerunt, adhibitis omnibus ingenii, doctrinæ, industriæque præsidis, elaborarint; nemo tamen plus opis ad præclaram hanc rem contulit, nemo plures fædioreque maculas delevit, & plura dilucidavit obscurissima loca, quam Simeo Bostius, a quo nusquam Gruterus discessit. Variæ igitur Bosii lectiones a me representantur, cum editione scilicet Gruteri, in quam immigraverunt.

Joannes BUHERIUS, in Senatu Divionensi Præses, meusque in Academia Gallica sodalis, cui, pro diuturna animorum studiorumque conjunctione, & multis magnisque officiis, etiam debeo plurimum, nihil de illo tamen dicam quod non cæteri omnes: parem esse Criticorum sagacissimis, plures ab eo superatos, ipsum a nemine. Annotationes illius in *Carilinarum*, in *Tusculanas*, & in libros *De natura Deorum*, quascumque capiet instituti operis modus ac ratio, velim omnes, e Gallico sermone, cujus includebantur angustis finibus, in Latinum translatis hic dabo, ut legantur ubicumque est Latinum pretium literis, & dum manebit, ipsæ vivant.

Joachimus CAMERARIUS, Bambergensis. Ob singularem doctrinam dictus Gerardo Joanni Voffio, *Phœnix Germania*; Adria-

1. Præf. in Virgil.

2. Præf. in Epist. ad Atticum.

driano Turnebo, *Europa ornamentum*; Annotationes scripsit in omnia Tullii opera: sed, ut plurimum, si primam excipias *Tusculanam*, jejunas nimis, ac strigosas.

Sebastianus CORRADUS, Italus; qui cum veteris Romæ familias tam bene nosset, quam suam, multa in *Epistolis* obscura patefecit, & illuminavit; sed maxime in libro de *claris Oratoribus*. Poterit etiam utiliter legi ejus *Quæstura*, sive Dialogus de quatuor Ciceronibus, qui prodiit Bononiæ, anno MDLV.

Joannes DAVISIUS, Anglus. His viginti annis pleraque Ciceronis *Philosophica* edidit, operis Græviani perfectorem se professus. Verum, ut erumpat aliquando ex me vera vox, & dicam sine circuitione quod sentio, *Homini homo quid præstat!* Quæ in Grævio modestia! quam ingenuus pudor! In altero quæ confidentia! aut, ne dixerim mollius, quæ procacitas! Tamen fateor, & libenter quidem, fuit in eo ingenium perspicax, acutum, solers: itaque locos aliquot feliciter explicuit. At minime ferendus est, qui antiquis lectionibus e textu exterminatis, suis autem in earum locum fomis, si diis placet, inducendis, novum velit architectari Ciceronem: adeo ut, si qua ejus volumina secundis, tertiusve curis retractata in lucem redierint, ultima editio sit etiam pessima: suscepto quasi certamine cum populari suo Richardo Bentlejo, quem suarum ad *Tusculanas* emendationum approbationem amplificatoremque habuerat, uter esset in contaminandis veterum exemplaribus licentior.

Petrus FABER; Arvernus, Turnebi auditor Lutetiæ, cum esset adolescens. Reliquam ætatem exegit apud Rupellenses, Collegii præfecturam ibi adeptus, & Hebraicæ linguæ magisterium. Admodum senex, commentarios vulgavit in libros *Academicos*, & in orationem *pro Cæcina*, anno MDXXI.

Antonius GOVEANUS, Lusitanus. Præclare & scienter Ci-

ceronis quædam tractavit: *Topica* præsertim, ut hominem decebat antiqui Juris peritia excellentem. Unus enim, *communi doctorum suffragio, hoc adsecurus erat, ut & poeta elegantissimus, & summus philosophus, & præstantissimus juris interpret haberetur. Quod cælo Gallico, in quo a veteris probe institutus fuerat, vir gratus acceptum referri volebat.* Hæc, & longe plura de illo Thuanus, lib. xxxviii. cap. 14.

Joannes Georgius GRÆVIUS, ortu Germanus, domicilio Batavus, Trajecti ad Rhenum obiit ineunte anno MDCCIII. Quam partibus quibusdam Ciceronis adhibuit, si curam adhibuisset eandem omnibus, vix aliam fortassis operam reliquisset posteris, quam edendi commodius, quæ in tomos parum habiles congestis. Verum nullam Rhetoricorum partem attigit, Philosophicorum modicam. Quin videtur in iis, quas tractavit, viam iniisse satietati ac tædio finitimam. Voluit enim colligere annotationes diversorum omnes, easque totas. Quare necesse erat, ut multa lectoribus offerret, quæ diversis verbis, si tamen diversis, unum sonant; multa, quæ sunt primo aspectu falsa; multa, quæ nihil momenti habent. Obsequi modestiæ maluit, quam judicio, vir omni laude præstans: ne scilicet in Criticis illustribus, si non reciperet omnia, damnasse aliqua videretur. Quod mihi fuisset quoque tum facilius, tum jucundius: nisi fecisset sperata multorum utilitas, ut aliquando feligere, non tantum colligere, auderem.

Franciscus HOTOMANUS, Parisinus; de quo non pauca Historici, nam sic vocantur, Lexicographi. Perite & diligenter primam Ciceronis epistolam *ad Q. fratrem*, sed maxime *Orationes* quinque & viginti, cum Asconii fragmentis in eadem, interpretatus est.

Leonardus MALASPINA, Florentinus, ex divini Servatoris familia, ut ipse se inscripsit, Canonicus. Prodierunt illius e-

mendationes ac suspensiones in epistolas ad *Atticum*, *Brutum*, & *Q. fratrem*, anno MDLXIII. Utrum ab homine docto profecta sint, nemo doctus dubitet. Plurima enim vero huic fuisset cognita, vel illud argumento est, quod aliqua sibi incognita esse fateatur. Victorius ingenue confessionis exemplum illi dederat. Ac, nisi mea me fallit opinio, quo quique in Cicerone magis profecerit, eo facilius agnoscet, esse multa quæ non intelligat. Quod velim lectores cogitent iterum atque iterum: qui litem interpreti, nisi plana, aperta, perspicua faciat omnia, magno tumultu inferunt. Aliqua sciant in Cicerone, ut nunc quidem se habet, suspecta esse, manca, depravata, *παρόρθε*, quæ sanos torquere non debeant, otiosos exercere possint.

Jacobus MENARDUS, Burdigalensis: cujus in priores sex *Orationes* commentarii facile ceteris omnibus, qui ad easdem spectant, *palmam*, teste A. Grævio, *præcipiunt*. Quo tempore autem vixerit Menardus, esse nusquam est observatum, colligi tamen inde potest, quod se profitetur auditorem fuisse Francisci Balduini, quem obiisse constat anno MDLXXII.

Gulielmus MORELIUS, Tillianus, in agro Caletensi. Prodiit Lutetiae, anno MDXLV. *Observationum in libros quinque de finibus bonorum & malorum Commentarius*, quem titulus huic Morelio asserit, sed Pithœus Turnebo vindicat. Reclamant certe pro Morelio viri docti. Ac mihi quidem si necesse est sententiam dicere, non videtur inesse in ea lubricatione subtilis & acuta brevitatis illa, quæ Turnebi propria est. Verum cujuscumque est auctoris hoc opus, quis neget magni pretii esse, quod Pithœus Turnebo dignum judicavit?

Marcus Antonius MURETUS, gente Lemovix. Quam terfius, elegans, concinnus! Vix ipse Cicero magis. Annotationes ediderat ad *Carilinarum*, & ad *Philippicas*, multosque a-

liorum operum locos enodaverat in aureolis illis, quos concesserunt Musæ & Gratiæ, *variarum lectionum* libris. Pretium autem cum sit fragmentis omnibus viri tam disertis, prodierunt Ingolstadii, eo mortuo, quæ in *Philosophicorum* partes aliquot cursim scripserat. Prodebunt nunc primum breviores & rariores quam tu velis, ejusdem notæ in *Rhetorica*, quæ Ciceroniani, quo utebatur, exempli marginibus ipse illelevrat; ego pridem, cum Romæ essem, descripsi.

Joannes PASSERATIUS, Trecentis: qui, ut erat Regius Eloquentiæ Professor, legendo in scholis Cicerone diu exercitatus, non pauca in eum congestit. Quæ ad *Orationes* pertinent, protulit in lucem Grævius: ego, quæ ad *Philosophicæ*, studiosis non invidēbo.

Andreas PATRICIUS, Polonus. *Fragmenta* Ciceronis diligenter collegit, atque illa ipsa docte illustravit, & *Orationes* item aliquot Reducem ex Italia, ubi ætatem in literis egerat, Polonia sacris infulis honestavit.

Zacharias PEARCIUS, Anglus: qui tres de *Oratore* libros emendavit, notisque illustravit, anno MDCCXVI. Hic vero laude dignissimus, quod facere cum bonis temperantibusque Criticis maluit, quam cum iis, qui Tullium Cantabrigiæ tum decorare voluerunt. Quamvis enim Bentlejum suum laudibus videatur ad cælum extollere, non imitatur tamen, neque unquam verecundiæ fines transit: homo excellentis ut ingenii, sic judicii, & a quo non nisi magna expectes.

Dionysius PETAVIUS, Aurelianensis, e Societate Jesu. Ornabunt hunc delectum ea, quæ olim dictaverat in tertium de *Oratore* librum vir ultra humanam sortem eruditus, cum dicendi artem apud Remos profiteretur, anno MDCIX. Vindicatis ab indigna oblivione chartas ad me transmisit Franciscus Odinus, ejusdem sodalitiis, homo vere Petavianus, antiquis imbutus perinde studiis ac moribus; quem juvenis ut

magistrum colui; grandior habui devinctum arctissima necessitudine & habeo semper.

Jacobus PRUSTEUS, Parisinus: qui, Rhetor in regio Ludovici Magni collegio, Rhetoricos omnes libros edidit in usum Delphini. Ut is majorum gentium non est, ita nec quinta classis: quod significat tamen Jacobus * Gronovius; ac, per eam causam, Gallorum gentem universam allatrat, Scipianæ ferocitatis heres, non latinitatis. At, mi homo, cujates erant Mureti, Hotomani, Bosii, Turnebi? Quo illa tibi Ciceronis editio, in qua te solus jactas? Haussisses saltem ex uberissimo fonte urbanitatis aliquid, ne laudatissimi parentis adeo esses dissimilis.

Carolus SIGONIUS, Mutinensis, Romanarum antiquitatum indagator sagax, & disertus explicator, insignia reliquit multis consignata voluminibus monumenta præstantis doctrinæ. Quod huc facit; commentariola edidit, tum in *Fragmenta*, tum, usurpato ** nomine alieno, in *Agrarias*, & in epistolas *ad Familiares*.

Joannes Ludovicus STREBEUS, Remensis. *Oratorem*, *Partitiones oratorias*, tres *de Oratore* libros illustravit commentariis bene longis, & qui videantur in tironum scripti gratiam; sed accurate tamen, & ab homine artis rhetoriæ peritissimo, Adrianus TURNEBUS, Andelii, ad Sequanam natus. Quis eum laudandi erit finis, si pro suis in Ciceronem immortalibus meritis laudetur?

Fulvius URSINUS, Romanus. Veteribus nummis, aliisque id genus, quibus Roma tum maxime abundabat, monumentis, cum is magnam elegantioris doctrinæ copiam sibi parasset, multa in toto Cicerone explicuit, quæ propter vetustatem a cæteris ignorabantur.

His igitur ad quinque illos principes, quos ante commemoravi, memora-

* Præfat. in Cicer.

** Alias *Lauredani*, alias *Ragazonii*.

† Alconium, V isorium, P. Manutium, Lambinum, Gruterum.

memoravi, adjunctis; symbolarum collatores habeo, si bene calculos subduxi, omnino triginta, qui lectoribus quæ opus erunt, sine meo sumptu præbeant. Advocabo tamen alios quoque; sed parcius, & quasi subsidiarios.

Restat, ut in disponendis ejus operibus dicam quid ausus sim. Rhetorica *ad Herennium*, quæ Ciceroni abjudicat Criticorum consensus, alii atque alii tribuit suspicio, a Ciceronianis segregavi. Illis erit locus aptior in postremo volumine, cum aliis quibusdam, vel supposititiis, vel, quod ad res Ciceronis cognoscendas pertineant, in ejus societatem & quasi familiam receptis. Opera enim Ciceronis pollicitis, cur illud ostendam primum, quod ipsius non esse ultro fateor, & admoneo? Aut cur formoso corpori caput præfigam non ejusdem formæ? Atque hoc unum me volente mutatum est.

Typographorum autem postulationi dedi, ut secundum Tullii Rhetorica, primus hic locus esset Philosophicis, quæ tamen in cæteris editionibus nonnisi postremum occupant. Cum enim sua interesse arbitrentur, ut ab iis, quæ Grævius non divulgavit, initium ducerent; nolui esse, in re satis levi, nimis pugnax contra homines, qui meum ad nutum in reliquis totos se fingunt & accommodant. Quinetiam, si quis Tullii velit scripta omnia, non primoribus, ut ajunt, labris attingere, sed habere penitus cognita, planeque perspecta, debet ea legere hoc eodem, quo disposuimus, ordine. Plurima enim occurrunt in Orationibus, nec pauca etiam in Epistolis, quæ, nisi Philosophicis tinctus, haud satis capias. Philosophia, quæ res dicendæ sint, docet. Rhetorica, quo modo dicendæ. Rhetorem igitur & Philosophum oportet noveris, priusquam ad Oratorem accedas.

Omni denique prologi munere videbor mihi defunctus, ubi significavero, quæ me auctoritas & impulerit ad opus istud suscipiendum, & confirmet in exequendo. Res igitur i-

ra se habet. Viri non tam honoribus amplissimis, quam doctrina & sapientia florentes, in quorum disciplinam traditum est SERENISSIMUS DELPHINUS, ut facilius regii alumnus manibus versentur Ciceronis opera, hæc novo quasi ornatu comitata prodire voluerunt; atque ut negotium ego in me reciperem, iusserunt. Quidni morem geram? neque enim ut sustineatur id oneris, requirunt vires ingenii, quas in me scio quam sint exigua; sed fides, ac diligentia, quas præstare si quis velit, potest.

Præquam finem dicendi facio, decet honoris causa nominari scriptores illos, sive interpretes, de quibus in hac præfatione, cum brevitati consulere, pluribus verbis dicere non licuit, sed in commentariis tamen, ubi erit opus, apparebunt.

Richardus BENTLEIUS.	Petrus LESCALOPERIUS.
Isaacus CASAUBONUS.	Theodorus MARCILIIUS.
Christoph. CELLARIUS.	Nascimb. NASCIMBENIUS.
Desiderius ERASMUS.	Ausonius POPMA.
Joan. Aug. ERNESTUS.	Marrialis ROGERIUS.
Franciscus FABRITIUS.	Claudius SALMASIUS.
Jacobus FACCIOLATUS.	Andreas SCHOTTUS.
Gabriel FAERNUS.	Achilles STATIUS.
M. Ant. FERRATIUS.	Franciscus SYLVIUS.
Joan. Fred. GRONOVIIUS.	Henricus VALESIIUS.
Nicolaus HORTENSIIUS.	Isaacus VERBURGIUS.
Carolus LANCIUS.	Hieronymus WOLFIIUS.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

Avendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. Paolo Tomaso Manuelli Inquisitor Generale del Sant'Offizio di Venezia nel Libro intitolato: *Opera M. Tullii Ciceronis cum delectu Commentariorum in usum Seren. Delphini diviso in IX. Tomi in 4.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza a Giovanni Manfrè Stampatore di Venezia, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 16. Novembre 1748.

{ Barbon Morosini Cav. Proc. Rif.
 { Marco Foscarini Cav. Proc. Rif.

Registrato in libro a Carte 37. al n. 301.

Michiel Angelo Marini Segr.

Reg. al Mag. Eccel. contro la Bestemmia.

Francesco Gadaldini Segr.

TOMO SEXTO.
ORATIONUM III.
TOMO QUARTO.

Pro P. Sextio.
In Vatinius.
Pro M. Coelio.
De Provinciis Consularibus.
Pro L. Cornelio Balbo.
In L. Calpurnium Pisonem.
Pro T. Annio Milone.
Pro C. Rabirio Postumo.
Pro M. Marcello.
Pro Q. Ligario.
Pro Rege Deiotaro.
Philippica XIV.
Orationum fragmenta.

TOMO SEPTIMO,

EPISTOLÆ AD FAMILIARES.

TOMO OCTAVO.

Libb. XVI. Epistolar. ad Atticum, Antonium, Casarem, Capitonem, Cupienium, Dolabellam, Plancum, Pompejum, & alios.

TOMO NONO.

Epistolæ ad Quintum Fratrem & ad Brutum.
Fragmenta Ciceronis.
Historia Ciceronis.
IV. Indices locupletissimi.

M. TULLII
CICERONIS

DE
INVENTIONE RHETORICA

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Differit Tullius de eloquentiæ utilitate, principio, progressu, abusu, studio, & arte quæ certis continetur præceptis.
De ejusdem officio, fine, materia, & partibus.
De inventione, quæ præcipua pars est; & qualis esse debeat in omni causarum constitutione, tum conjecturali, tum definitiva, tum generali.
De exordio, narratione, partitione, confirmatione, refutatione, conclusione, earumque omnium orationis partium variis generibus, partibus, virtutibus, ac vitiis. PRUSTEUS.